

היצמ

(HICEM). ארגון לטיפול במהגרים יהודים. שמו הוא ראשי תיבות של שלושה ארגונים יהודיים שהקימו אותו ב-1927. הארגונים הם: היא"ס (HIAS), יק"א (ICA) ואמיגדירקט (Emigdirekt). היא"ס (ראשי-תיבות של חלק משמו באנגלית: Hebrew Sheltering And Immigrant Aid Society – Colonization Association) – אגודה יהודית למתן מחסה ולסיוע למהגרים) היה ארגון של יהודי ארצות-הברית שהוקם ב-1909 ומרכזו בניו-יורק; יק"א (ראשי-תיבות של Jewish Colonization Association – חברה להתיישבות יהודים) היה ארגון שיסד ב-1891 הברון הירש, והיה רשום בבריטניה; אמיגדירקט (נוטריקון של Emigrations Direktorium – הנהלת הגירה) היה ארגון שנוסד ב-1921 ומרכזו בברלין.

על-פי ההסכם אמורים היו הסניפים של שלושת הארגונים להתמזג, פרט לארצות-הברית, שכול ענייני הגירת יהודים אליה נשארו בטיפול של היא"ס. מושבו של הי' היה בפריס. ב-1934, שנה אחרי עלות הנאצים לשלטון בגרמניה, נאלצה 'אמיגדירקט' לפרוש מן ההסכם. בפרוץ המלחמה ב-1939 גדל מאוד מספר הבקשות לסיוע בהגירה, ומכיוון שיק"א, כגוף הרשום בבריטניה, היתה כפופה לתקנות שעת החירום של השלטונות הבריטיים שאסרו שימוש בכספיה מחוץ לארצות גוש הסטרלינג, מימנה לזמן קצר היא"ס לבדה את כול תקציבו של הי'.

ב-10 ביוני 1940, ימים מספר לפני כיבוש העיר בידי הגרמנים, נסגר מרכז הי' בפריס, ואחרי נדודים קצרים בכמה מקומות בדרום צרפת קבע ב-26 ביוני 1940 את מושבו בליסבון, בראשות המנהל האירופי של הארגון ד"ר ג'ימז ברנשטיין והמזכיר איליה דילור.

שלא כבספרד היתה בפורטוגל קהילה יהודית מאורגנת ומוכרת רשמית, והי' פעל במסווה שקוף של אגף ההגירה של הקהילה המקומית. יהודים מקומיים, בעיקר פרופסור משה אמזאלאק וד"ר אאוגוסטו ד'אסגוי, סייעו רבות לעבודת הי' בפיתוח יחסי ידידות עם הרשויות. יתר-על-כן, יחסי הידידות של פורטוגל עם בריטניה ובעלות-הברית, בניגוד לקשריה של ספרד עם מחנה ה'ציר', וכן היותה של ליסבון נמל נייטרלי שהיה המוצא היחיד ביבשת אירופה לצפון אמריקה ודרומה, הכשירו אותה להיות המטה הראשי האירופי של הי'. גם ארגונים יהודיים אחרים, כגון ג'וינט, וכן ארגונים לא-יהודיים, כגון ועדת הסעד של הקוויקרים (AFSC) וועדת הסעד של האוניטרים (Unitarian Service Committee), קבעו בליסבון את מרכזיהם באירופה.

הפעילויות העיקריות של הי' היו בסיוע לפליטים במידע, בבקשות לאשרות, בהסעה וכיוצא בזה. מימון לפליטים ובמידה רבה גם מימון תקציבה של הי' היו, בדרך-כלל, בידי הג'וינט. היחסים בין הי' לג'וינט היו לעיתים מתוחים, בעיקר בין מרכז היא"ס-הי' בארצות הברית ובין הג'וינט. העימותים התמקדו בענייני יוקרה, זכות וסמכות השיפוט של שני הארגונים. הג'וינט, ארגון צדקה בעל רקע יהודי-גרמני, החל לפעול בענייני הגירת יהודים עם עלות הנאצים

לשלטון ותחילת הגירתם של היהודים מגרמניה, מאוסטריה ומצ'כוסלובקיה. הי', שהרקע שלו היה ביסודו מזרח-אירופי, מחה בתוקף על חדירה למה שראה כתחום פעולתו, והבהיר שלמרות הרקע המזרח-אירופי שלו, הוא מסוגל להתמודד גם עם הגירה של יהודים מגרמניה.

נקודות חיכוך אחרות התמקדו בגישתם של שני הארגונים לטיפול בחוקי ההגירה המגבילים והנוקשים של ארצות-הברית. גישתו של הי' היתה הרבה פחות לגליסטית בשאלות כגון תשלום הנסיעה בידי הפליט עצמו והשגת התצהירים, ואילו הג'וינט היה פחות גמיש בדברים הללו ובעניינים אחרים הנוגעים לחוקי המטבע וההגירה האמריקניים.

למרות הכול מצאו שני הארגונים דרך להסדיר את עבודתם, והדבר סייע לפתור כמה מן הבעיות הדוחקות ביותר, כגון העדר הסעה, שיכון הפליטים והגירה על-פי המוצא, ובכך איפשרו בעת השואה ל-90,000 יהודים להימלט מאירופה דרך ליסבון.